

Lise Öğrencilerinin Ders Dışı Sportif Etkinliklere Yönelik Tutumları ile Okula Bağlanma Durumlarının İncelenmesi

Aynur YILMAZ¹

Trabzon Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, TRABZON

DOI: 10.31680/gaunjss.518094

Orijinal Makale / Original Article

Geliş Tarihi / Received: 25.01.2019

Kabul Tarihi / Accepted: 03.03.2019

Yayın Tarihi / Published: 22.03.2019

Öz

Çalışmanın amacı; ders dışı sportif etkinlikler ve okula bağlılığa yönelik lise öğrencilerinin görüşlerini tespit etmektir. Araştırma nicel araştırma yaklaşımlarından ilişkisel tarama modeli ile tasarlanmıştır. Çalışma grubunu Kırıkkale İl merkezindeki farklı liselerde ve sınıf seviyelerinde öğrenim gören 109 (%54,2)'u kadın, 92 (%45,8)'si erkek olmak üzere toplam 201 lise öğrencisi oluşturmuştur. Veriler Yılmaz ve Güven (2018) tarafından geliştirilen "Ders Dışı Sportif Etkinliklere Yönelik Öğrenci Tutum Ölçeği" ve Savi (2011) tarafından geliştirilen "Çocuk ve Ergenler İçin Okula Bağlanma Ölçeği" aracılığıyla elde edilmiştir. Veri analizinde betimsel analiz, t-testi, basit doğrusal regresyon analizi ve Pearson Correlation testi kullanılmıştır. Ölçme araçlarının yapı geçerliğine kanıt sağlamak için Doğrulayıcı Faktör Analizi yapılmıştır. Sonuç olarak öğrencilerin ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları ve okula bağlılıkları cinsiyet, okul türü ve spor yapma değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermektedir. Ders dışı sportif etkinlikler ile okula bağlılık arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu bağlamda öğrencilerin okula bağlılık ve aidiyetin sağlanmasında aile ve öğretmenler ders dışı sportif etkinliklerden faydalanabilirler.

Anahtar Kelimeler: Ders dışı sportif etkinlik, Okul bağlanma, Tutum

Investigation of High School Students' Attitudes towards Extracurricular Sport Activities and Their Attachment to School

Abstract

The aim of the study is to determine the opinions of high school students about extracurricular sports activities and school commitment. The research is designed with relational screening model from quantitative research approaches. The study group consisted of 201 high school students [109 (54.2% women and 92 (45.8%) men], who were educated in different high schools and class levels in Kırıkkale city center. The data were obtained with "Student Attitude Scale for Extracurricular Sportive Activities" developed by Yılmaz and Güven (2018) and "School Attachment Scale for Children and Adolescents" developed by Savi (2011). The data were analyzed using descriptive analysis, t-test, simple linear regression analysis and Pearson Correlation test. Confirmatory Factor Analysis was performed to provide evidence of the construct validity of the measurement tools. As a result, the attitudes of the students towards extracurricular sports activities and attachment to school show a significant difference according to gender, type of school and doing sports. Significant positive correlation was found between extracurricular sports activities and school attachment. In this context, parents and teachers can benefit from extracurricular sports activities in order to ensure the loyalty and belonging of the students.

Keywords: Extracurricular sport activity, School attachment, Attitude

¹ Sorumlu Yazar: Aynur YILMAZ

E-mail: aynuryilmaz@trabzon.edu.tr

Giriş

Eğitimin tamamlayıcı bir unsuru olan beden eğitimi, çocuklara birçok yönden fayda sağlamaktadır. Beden eğitimi; çocuklara sağlıklı yaşam hakkında bilgi verilmesi, eğlenceli grup çalışmalarına katılım fırsatının sunulması, spor branşlarına ilişkin bilgi ve becerinin sağlanması ve farklı gelişim alanlarına (fiziksel, sosyal, duygusal ve bilişsel) katkı sağlaması açısından çocukların çok yönlü gelişimini desteklemektedir (Yılmaz, 2018a). Bireyleri yaşama hazırlayan ve hayata adapte olmaları konusunda yönlendiren bir kurum olan okulun, bu kazanımları çocuklara sağlama konusunda beden eğitimi dersinin bir parçası ve güçlendirici işlevi gören ders dışı spor faaliyetlere ihtiyaç duymaktadır (Yılmaz, 2018b).

Eğitimin önemli unsurlarından birisi olan beden eğitiminin devamı niteliğinde olan ders dışı sportif etkinlikler; okul sonrasında ya da hafta sonlarında belirli bir plan ve programa bağlı olarak okul içinde ve dışında gerçekleştirilen ve çeşitli amaçlar için tasarlanan etkinlikleri içermektedir (Yılmaz ve Güven, 2018). Bu etkinlikler gençlere olumlu gençlik gelişim programlarının amaçlarını veya olumlu kimlik gelişimi sağlamaktadır. Ayrıca olumlu bağlanma, psikolojik dayanıklılık, sosyal, bilişsel, davranışsal ve ahlaki yetkinliği geliştirme; kendi kararlarını verebilme, maneviyat veya amaç duygusunu geliştirebilme, özyeterlik kazanma, olumlu kimlik geliştirme ve geleceğe iyimser bakma, toplum değerlerini benimseme ve toplumsal değerlere uygun kazanımlar elde etme fırsatı gençlere sağlamaktadır (Catalano ve ark., 2004). Bu etkinliklere katılanların katılmayanlara oranla daha az depresyon belirtileri gösterdikleri ve daha yüksek özsaygıya sahip oldukları kaydedilmektedir (Mahoney ve ark., 2005). Ayrıca çocuk ve ergenlere kendini algılama, kendine güven duyma, girişimcilik, ruh sağlığı ve yaşam boyu spor alışkanlığı sağlamaktadır (Daley ve Leahy, 2003; Özkara, 2019). Bu etkinlikler; öğrencilerin okula aidiyet duygusu kazanma ve okula yönelik olumlu tutuma sahip olması, psikolojik dayanıklılık ve içselleştirme gibi kazanımların yüksek seviyede olmasıdır (Fredricks ve Eccles, 2008). Holland ve Andre (1987) çalışmasında, etkinliklere katılan öğrencilerin notlarının katılmayanlardan daha yüksek olduğu ve bunun sonucunda akademik başarılarının arttığı ve okula yönelik olumlu tutum sergilediklerini ortaya koymuştur. Ders dışı etkinliklere katılan öğrencilerin okula yönelik aidiyet duygusu ve bağlılıkları artmaktadır (Knifsed ve Graham, 2012). Böylece öğrencilerin okula olan aidiyet duygusu ve bağlılığı onların akademik motivasyonu ve akademik başarısını yükseltmektedir (Yılmaz, 2016).

Okula bağlanma, okulun bir üyesi olarak değerli olduğuna ve saygı duyulduğuna inanma gruba ait olma duygusu açısından temel psikolojik bir ihtiyaç olarak tanımlanmaktadır (Osterman, 2000'den akt., Savi, 2011). Bağlanma duygusu yüksek olan çocukların okula yönelik tutumlarının da olumlu olduğu, bu duygulara sahip olmada ders dışı sportif etkinliklerin aracı bir rol taşıdığı literatürde belirtilmiştir (Yılmaz ve Güven, 2015). Ders dışı sportif etkinlikler çocukların okula bağlanmaları ve olumlu tutuma sahip olmaları açısından gereklidir (Finn, 1989). Miller ve ark., (2008), lise öğrencileri üzerinde gerçekleştirdikleri çalışmada; ders dışı etkinliklere katılan öğrencilerin katılmayanlara göre daha yüksek akademik başarı seviyesine sahip oldukları, bir üst eğitim kurumuna devam etmeye daha istekli oldukları sonucuna ulaşmıştır. Ders dışı etkinlik programlarına katılım, okula devam etme ve akademik başarıyı arttırmanın yanı sıra, öğrencileri zararlı alışkanlıklardan ve kötü arkadaş çevresinden uzak tuttuğu ve riskli davranış sergileme eğilimlerini azaltmaktadır (Mahoney ve ark., 2005). Ders dışı sportif etkinlikler, ergenlerin madde bağımlılığını azaltmakta olup (Eccles ve Barber, 1999), okuldan kaçma ve suç işleme gibi olumsuz davranışlara karşı daha etkili bir koruma sağlamaktadır (Harrison ve Narayan, 2003; Mahoney, 2000).

Bu etkinlikler, çocuk ve ergenlere okuldan arta kalan zamanlarını olumlu bir şekilde değerlendirme fırsatı sunmaktadır. Özellikle ergenlerin kimlik kargaşası ile karşı karşıya kalmaları ve buna bağlı olarak toplumda bir yer edinme ya da bir gruba ait olma isteği onları bazı kötü arkadaş çevresi ya da zararlı alışkanlıklar edinmeye yöneltmektedir. Bireyi bu zararlı çevreden uzaklaştırmakta ve olumlu kimlik kazanımını sağlamada ders dışı zamanın nitelikli olarak belirli plan ve program dâhilinde değerlendirilmesi ve kontrol altına alınması gerekmektedir. Çocukların ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumlarının düzeyi, okula yönelik tutumları ve bağlılıkları ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir (Yılmaz ve Güven, 2018). Bu çalışmanın amacı; liselerde öğrenim gören çocukların ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları ve okula bağlanma seviyelerini tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıda sorulara cevap aranmıştır.

- ✓ Ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum puan ortalaması ve okula bağlanma ölçeği puan ortalaması hangi düzeydedir?
- ✓ Ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum puan ortalaması ve okula bağlanma ölçeği puan ortalaması çocukların cinsiyet, okul türü ve spor yapma durumlarına göre farklılık göstermekte midir?

- ✓ Ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum puan ortalaması ve okula bağlanma ölçeği puan ortalaması arasında anlamlı ilişki var mıdır?
- ✓ Ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum okula bağlanmanın anlamlı bir yordayıcısı mıdır?

Yöntem

Bu çalışmada ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem geniş gruplar üzerinde yürütülen, gruptaki bireylerin bir olgu veya olayla ilgili görüşlerinin, tutumlarının alındığı, olgu ve olayların kendi koşulları içinde ve olduğu gibi betimlenmeye çalışıldığı bir yöntemdir (Karasar, 2005) kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırma, 2017-2018 Eğitim-Öğretim yılı bahar yarıyılında, Kırıkkale ilindeki liselerde öğrenim gören 109 (%54,2)'u kadın, 92 (%45,8)'si erkek olmak üzere toplam 201 lise öğrencisi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin 64 (%31,8)'ü 9. sınıf, 32 (%35,9)'si 10.sınıf, 67 (%33,3)'si 11. sınıf ve 38 (%18,9)'i 12. sınıfta öğrenim görmektedir. Öğrencilerin 63'ü Spor Lisesi ve 138'i Anadolu Lisesinde öğrenim görmektedir.

Veri Toplama Aracı

Kişisel Bilgi Formu: Öğrencilerin ders dışı sportif etkinlik ve okula bağlanma durumlarını tespit etmek amacıyla cinsiyet, okul türü ve spor yapma değişkenlerine kişisel bilgi formunda yer verilmiştir.

Ders Dışı Sportif Etkinliklere Yönelik Öğrenci Tutum Ölçeği: Yılmaz ve Güven (2018) tarafından geliştirilen üç alt boyut ve 18 maddeden oluşan 5'li likert tipi bir ölçme aracıdır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 18 iken en yüksek puan 90'dır. Güvenirlik analizi olarak Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı ve test tekrar test güvenilirlik analizlerinden faydalanılmıştır. Ölçeğin geneli için Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0.96 iken, alt boyutları için bu değer sırasıyla "Ders dışı sportif etkinliklerin bilişsel boyutu" 0.88, "Ders dışı sportif etkinliklerin duyuşsal boyutu" 0.90 ve "Ders dışı sportif etkinliklere yönelik davranışsal boyut" için bu değer 0.84 olarak hesaplanmıştır. Test tekrar test güvenilirlik analizi ölçeğin geneli için 0.89 iken; bu değer alt boyutlar için sırasıyla 0.84, 0.87 ve 0.82 olduğu tespit edilmiştir.

Mevcut çalışma kapsamında güvenilirlik ve yapı geçerliği sınanmıştır. Ölçeğin geneli için Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0.96 iken, alt boyutları için bu değer sırasıyla 0.88, 0.90 ve 0.84 olarak hesaplanmıştır. Test tekrar test güvenilirlik analizi

ölçeğin geneli için 0.89 iken; bu değer alt boyutlar için sırasıyla 0.84, 0.87 ve 0.82 olarak tespit edilmiştir. Yapı geçerliğini test etmek amacıyla Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) kullanılmıştır. DFA sonucunda elde edilen uyum indeksleri [$\chi^2 / df = 2.18$, RMSEA = 0.06, GFI = 0.89, AGFI = 0.85, CFI = 0.92, NFI = 0.91, IFI = 0.91 ve PNFI = 0.68] üç faktör ve 18 maddeden oluşan yapının mevcut çalışma grubu üzerinde doğrulandığını göstermiştir. Yapı geçerliğinde ölçekte yer alan maddelerin madde faktör yük değerlerinin 0.56 ile 0.81 arasında değiştiği, ayrıca elde edilen t değerlerinin 8.96 ile 16.28 arasında değerler aldığı belirlenmiştir.

Çocuk ve Ergenler İçin Okula Bağlanma Ölçeği: Savi (2011) tarafından geliştirilen ölçek, "Okula Bağlanma", "Öğretmene bağlanma" ve "Arkadaşa bağlanma" olmak üzere üç alt boyut ve 13 maddeden oluşmaktadır. Ölçme aracı 5'li likert türünde olup, ölçekten alınabilecek en düşük ve en yüksek puan sırasıyla 13 ve 65'tir. Güvenirlik analizi olarak Cronbach Alfa güvenirlilik katsayısı ve test tekrar test güvenirlilik analizleri kullanılmıştır. Ölçeğin geneli için bu değer 0.84, "Okula Bağlanma" boyutunda 0.82, "Öğretmen bağlanma" boyutunda 0.74 ve "Öğrenciye bağlanma" boyutunda ise 0.71 olduğu tespit edilmiştir. Test tekrar test güvenirlilik analizi sonucunda ölçeğin genelinden elde edilen değer ise 0.85'dir.

Geçerlik ve güvenirlilik analizleri mevcut çalışma için de tekrarlanmıştır. Güvenirlilik analizinde Cronbach Alpha İç Tutarlık Katsayısı 0.92, alt boyutları için bu değer sırasıyla 0.89, 0.85 ve 0.79'dur. Test tekrar test analizinde ise ölçeğin geneli için güvenirlilik katsayısı 0.83 olarak hesaplanmış olup, alt boyutlar için sırasıyla bu değer 0.81, 0.79 ve 0.74 olduğu saptanmıştır. Yapı geçerliği kapsamında elde edilene indeks değerlerinin [$\chi^2/df=2.23$, RMSEA = 0.07, GFI = 0.90, AGFI = 0.87, CFI = 0.95, NFI = 0.90, IFI = 0.93 ve PNFI = 0.74] olduğu tespit edilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen veriler SPSS 22 ve Lisrel 8.8 Paket Programı ile analiz edilmiştir. Verilerin analizinde istatistikî yöntem olarak; frekans, aritmetik ortalama, standart sapma, t-testi, basit doğrusal regresyon analizi ve Pearson korelasyon analizi kullanılmıştır. Verilerin parametrik testlerin ön şartlarını sağlayıp sağlamadığına Çarpıklık ve Basıklık (verilerin normal dağılım durumu) değerleri ve Levene (varyansların eşitliği) testi sonuçları incelenerek karar verilmiştir (Büyüköztürk, 2008).

Bulgular

Bu bölümde öğrencilerin ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum ölçeği ve okula bağlanma ölçeğinden aldıkları puan ortalamasının cinsiyet, okul türü ve spor yapma durumuna göre değişip değişmediği incelenmiştir. Ayrıca her iki bağımlı değişken arasındaki ilişkiye yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 1: Ölçme Araçlarının Puan Dağılımları

	Madde	N	Ort.	Ss	Çarpıklık	Basıklık	Min.	Max.
Bilişsel Boyut	7	201	4.16	0.65	-1.22	1.25	1.43	5.00
Duyuşsal Boyut	7	201	4.14	0.80	-.1.35	1.12	1.29	5.00
Davranışsal Boyut	4	201	3.54	0.97	-0.65	0.11	1.00	5.00
<i>Ders Dışı Sportif Etkinlik</i>	18	201	3.95	0.68	-1.06	1.21	1.43	5.00
Okula Bağlanma	4	201	3.70	1.18	-0,75	-0.29	1.00	5.00
Öğretmene Bağlanma	4	201	3.68	1.02	-0.81	-0.08	1.00	5.00
Arkadaşa Bağlanma	5	201	3.99	0.96	-1.18	1.21	1.00	5.00
<i>Okula Bağlanma (Ölçek)</i>	13	201	3.79	0.91	-0.89	0.42	1.00	5.00

Tablo 1 incelendiğinde, lise öğrencilerinin ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum ölçeği ve alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları ile çocuk ve gençler için okula bağlanma ölçeğinden elde edilen puan ortalamalarının normal dağılımdan aşırı sapma göstermediği görülmüştür. Büyüköztürk' e (2008) göre, puanların dağılımında aritmetik ortalama, medyan ve mod birbirine yakınsa ve Skewness (Çarpıklık) - Kurtosis (Basıklık) değerleri -2 ile +2 değerleri arasında ise puanların normal dağılım gösterdiği söylenebilir. Bu nedenler mevcut çalışmadaki analizlerde parametrik testler tercih edilmiştir.

Tablo 2: Cinsiyete Göre Ders Dışı Sportif Etkinliklere Yönelik Tutum Ölçeği ve Okula Bağlanma Ölçekleri ve Alt Boyut Puanlarına İlişkin T-Testi Analizi Sonuçları

Cinsiyet	Kadın (n=109)		Erkek (n=92)		t	p
	Ort.	Ss	Ort.	Ss		
Bilişsel Boyut	4.11	0.57	4.22	0.27	-1.267	.207
Duyuşsal Boyut	4.03	0.73	4.28	0.68	-2.202	.029
Davranışsal Boyut	3.31	0.91	3.81	0.97	-3.752	.000
<i>Ders Dışı Sportif Etkinlik</i>	3.82	0.61	4.11	0.74	-3.025	.003
Okula Bağlanma	3.52	1.17	3.91	1.16	-2.367	.019
Öğretmene Bağlanma	3.59	1.01	3.78	1.04	-1.299	.195
Arkadaşa Bağlanma	3.88	0.88	4.12	0.29	-1.128	.086
<i>Okula Bağlanma (Ölçek)</i>	3.66	0.86	3.94	0.95	-2.117	.036

Tablo 2'ye göre; öğrencilerin ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum ölçeğinden aldıkları puan ortalaması bilişsel boyut hariç, diğer alt boyutlar ve ölçeğin genelinde erkeklerin lehine anlamlı farklılık göstermektedir ($p<.05$). Çocuk ve ergenler için okula bağlanma ölçeğinden elde edilen puan ortalaması ölçeğin geneli ve okula bağlanma boyutunda yine erkek öğrencilerin lehine anlamlı farklılık göstermektedir. Bu durum ders dışı sportif etkinliklere yönelik erkeklerin olumlu tutumları olduğunu, ayrıca erkeklerin okula bağlanma düzeylerinin de yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 3: Okul Türüne Göre Ders Dışı Sportif Etkinliklere Yönelik Tutum Ölçeği ve Okula Bağlanma Ölçekleri ve Alt Boyut Puanlarına İlişkin T-Testi Analizi Sonuçları

Okul Türü	1 (n=63)		2 (n=138)		t	p
	Ort.	Ss	Ort.	Ss		
Bilişsel Boyut	4.37	0.60	4.10	0.65	2.454	.015
Duyuşsal Boyut	4.31	0.68	4.10	0.68	1.531	.127
Davranışsal Boyut	3.84	1.01	3.46	0.95	2.324	.021
<i>Ders Dışı Sportif Etkinlik</i>	4.18	0.67	3.89	0.68	2.476	.029
Okula Bağlanma	3.56	1.24	3.74	1.17	-0.865	.015
Öğretmene Bağlanma	3.72	1.09	3.67	1.01	0.273	.388
Arkadaşa Bağlanma	3.89	1.16	4.02	0.89	-0.785	.785
<i>Okula Bağlanma (Ölçek)</i>	3.72	0.91	3.81	0.91	-0.545	.433

$p<.05$

1=Spor Lisesi, 2=Anadolu Lisesi

Tablo 3'deki bulgulara göre; Anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencilerin duyuşsal boyut haricinde ($t=1.531$; $p>.05$) ölçeğin diğer boyutlarında ve genelinde spor lisesinde okuyan öğrenciler lehine anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır ($p<.05$). Çocuk ve ergenlerin okula bağlanma ölçeği puan ortalaması okula bağlanma alt boyutunda Anadolu lisesinde okuyan öğrenciler lehine anlamlı farklılık göstermiştir. Başka bir ifadeyle; Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerin okula bağlanma seviyeleri spor lisesinde okuyanağdan daha yüksektir.

Tablo 4: Spor Yapma Durumlarına Göre Ders Dışı Sportif Etkinliklere Yönelik Tutum Ölçeği ve Okula Bağlanma Ölçekleri ve Alt Boyut Puanlarına İlişkin T-Testi Analizi Sonuçları

Spora Katılım Durumu	Evet (n=118)		Hayır (n=83)		t	p
	Ort.	Ss	Ort.	Ss		
Bilişsel Boyut	4.26	0.60	4.02	0.69	2.454	.015
Duyuşsal Boyut	4.38	0.61	3.81	0.82	1.531	.127
Davranışsal Boyut	3.83	0.85	3.12	0.98	2.324	.021
<i>Ders Dışı Sportif Etkinlik</i>	4.16	0.58	3.65	0.72	2.476	.029
Okula Bağlanma	3.75	1.20	3.62	1.15	-0.865	.015
Öğretmene Bağlanma	3.73	1.02	3.61	1.03	0.273	.388
Arkadaşa Bağlanma	4.07	0.83	3.87	0.99	-0.785	.785
<i>Okula Bağlanma (Ölçek)</i>	3.85	0.90	3.70	0.92	-0.545	.433

Tablo 4'e göre; spor yapan öğrencilerin ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumlarının spor yapmayanlara oranla daha olumludur. Bu farklılık ölçeğin alt boyutları olan "Ders dışı sportif etkinliklerin bilişsel boyutunda ($t=2.45$, $.015<.05$) ve "Ders dışı sportif etkinliklerin davranışsal boyutunda ($t=2.32$, $.021<.05$) spor yapanlar lehinedir. Çocukların okula bağlanma ölçeğinin genelinden elde ettikleri puan ortalaması spor yapma durumuna göre farklılaşmamaktadır ($p>.05$). Ancak ölçeğin alt boyutu olan "Okula bağlanma boyutunda spor yapanların lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Bu durum spor yapma durumunun çocukların okula bağlanma düzeyini etkilediği şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 5: Ders Dışı sportif Etkinliklere Yönelik Tutum Toplam ve Alt Boyutları İle Okula Bağlanma Düzeyleri Arasındaki İlişki

	Ders Dışı Sportif Etkinlik Bilişsel	Ders Dışı Sportif Etkinlik Duyuşsal	Ders Dışı Sportif Etkinlik Davranışsal	Toplam DSE
Okula Bağlanma r	,315**	,281**	,217**	,344**

$p<.01$ ** , DSE*=Ders Dışı Sportif Etkinlikler

Tablo 5 incelendiğinde, öğrencilerin ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum ve okula bağlanma düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.344$ ** , $p<.01$). Yine ders dışı sportif etkinlik ölçeğinin alt boyutu olan ders dışı sportif etkinliklerin bilişsel yönü ($r=.315$ ** , $p<.01$), ders dışı sportif etkinliklerin duyuşsal boyutu ($r=.281$ ** , $p<.01$), ders dışı sportif etkinliklerin davranışsal boyutu ($r=.217$ ** , $p<.01$), ile okula bağlanma düzeyi arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki

olduğu saptanmıştır. Ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum seviyesi arttıkça öğrencilerin okula bağlılıklarında da artış olduğu şeklinde bu durum açıklanabilir.

Tablo 6: Öğrencilerin Sahip Oldukları Ders Dışı Sportif Etkinliklere Yönelik Tutum Okula Bağlanmayı Yordamasına Yönelik Bulgular

Değişken	B	Standart hata	B	T	P	R ²	F
Sabit	2.441	.365	2.441	6.695	.000	.066	14.166
Ders Dışı Sportif Etkinlik	.342	.091	.258	3.764	.000		

R=.286, R²=.082, F(1,199)= 19.468, p<.01

Tablo 6 incelendiğinde ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum bağımsız değişken okula bağlanma düzeyinin bağımlı değişken olarak kullanıldığı regresyon analizi sonuçlarına göre bağımlı değişkenin açıklanma düzeyi istatistiksel olarak anlamlıdır [R=.258, R²=.066, F(1, 199)= 14.166, p<.01]. Okula bağlanma değişkenine ilişkin toplam varyansın % 6.6'si ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum bağımsız değişkeni ile açıklanmıştır. Ortaya çıkan F(1,199)= 14.166 değeri, öğrencilerin okula bağlanma düzeylerinin ders dışı sportif etkinliklere yönelik sahip olunan tutum özelliklerinin bütün olarak okula bağlanma durumlarını anlamlı düzeyde açıkladığını göstermektedir.

Tartışma ve Sonuç

Lise öğrencilerinin ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları ve okula bağlanma durumlarının incelendiği çalışmada; öğrencilerin ölçme aracından elde ettikleri puan ortalamasının ölçeğin genelinde 3.95±0.68 olduğu saptanmıştır. Ölçekten alınabilecek en düşük ve en yüksek değerlerin 1 ve 5 arasında olduğu dikkate alındığında; öğrencilerin ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumlarının yüksek olduğu söylenebilir. Çünkü araştırmalara göre; okul tabanlı ders dışı etkinliklere öğrenci katılımı ergenlik döneminin ortalarında zirveye ulaşmaktadır (Villarreal, 2012). Çocukların okula aidiyet duygusu ve bağlılık kazanmasında ders dışı sportif etkinliklerin önemli rolü olduğu literatürde belirtilmektedir (Fredricks ve Eccles, 2008). Lise öğrencilerinin okula bağlanma ölçeğinden elde ettikleri puan ortalamasının 3.79±0.91 olduğu saptanmıştır. Bu değerler çocukların okula bağlanma düzeylerinin ortalama değer üzerinde olduğunu göstermektedir.

Lise öğrencilerinin ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bu farklılık erkeklerin lehinedir. Araştırma bulguları literatürdeki bazı çalışmalarla benzerlik taşımaktadır.

Fahey, Delaney ve Gannon (2005)'un çalışmasında, erkeklerin kızlara oranla daha olumlu tutuma sahip oldukları saptanmıştır. Benzer şekilde Akgül ve ark., (2012)'nin çocukların okul içi ve okullar arası sportif etkinliklere yönelik tutumları cinsiyete göre farklılık göstermiştir. Erkeklerin genel olarak ders dışı etkinlik olarak sportif etkinliklere daha fazla katılım sağlarken, kız öğrencilerin ise farklı ders dışı etkinliklerde aktif olduğu belirlenmiştir (Feldman ve Matjasko, 2005). Çocukların okula bağlanma düzeyleri de cinsiyet değişkenine göre farklılaşmaktadır. Bu farklılık erkek öğrencilerin lehinedir. McNeely ve ark., (2002)'nin lise öğrencileri üzerinde gerçekleştirdikleri çalışmada; okula bağlılık da cinsiyet faktörünün önemli rolünün olduğu, erkek öğrencilerin okula bağlılıklarının kızlardan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde mevcut bulgunun aksini ortaya koyan çalışmalara da rastlanmaktadır. Cernkovich ve Giordano (1992), kız öğrencilerin okula bağlılık seviyelerinin erkeklerden daha yüksek olduğuna ilişkin sonuca ulaşmıştır. Bu sonucu destekler nitelikte çalışmalar literatürde yer almaktadır (Bellici, 2015; Özdemir ve Kalaycı, 2013). Ayrıca cinsiyet değişkenine göre okula bağlılığın farklılaşmadığını gösteren bulgularda literatürde yer almaktadır (Hill ve Werner 2006; Somers ve Gizzi, 2001). Cinsiyet değişkeninin incelendiği çalışmalarda farklı sonuçlar ortaya çıkabilmektedir. Bu durumun nedeni çalışma grubuna dahil edilen grupların özelliklerinden kaynaklı olduğu söylenebilir.

Okul türü lise öğrencilerinin ders dışı sportif etkinliklere yönelik sahip oldukları tutumu etkilemektedir. Çalışmada spor lisesinde okuyan öğrencilerin ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumlarının Anadolu lisesinde okuyan öğrencilere kıyasla daha olumlu olduğu saptanmıştır. Bu bulgu spor yapan öğrencilerin ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumlarının olumlu olması ile açıklanabilir. Spor yapan lise öğrencilerinin spora katılımlarını etkileyen faktörlerin incelendiği çalışmada; çocukları spora iten gücün içsel motivasyon olduğu, ayrıca spora katılımın sağlanması ve sürdürülmesinde eğlence, haz, yeterlik doyumunu çocuklar için motive edici faktörler olduğu belirlenmiştir (Şirin, Çağlayan ve İnce 2008). Spor yapan öğrencilerin spor yapmayanlara kıyasla ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumlarının daha yüksek olmasının nedeni olarak sporu sevmeleri, ona ilişkin olumlu duyguya sahip olmalarının etkili olduğu söylenebilir. Öğrencilerin okula bağlılıklarının okul türüne göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra öğrencilerin okula bağlanmalarında spor yapma durumunun etkili olduğu tespit edilmiştir. Bu durumda spor çocukları okula bağlayan ve onların okula aidiyet duygusuna arttıran bir unsur

olduğu söylenebilir. Toomey ve ark., (2012)'a göre; ders dışı sportif etkinlikler çocukların okula aidiyet duygusu kazanma, olumlu sosyal norma sahip olma, aile, okul ve toplumsal uyumu sağlama gibi kazanımları geliştirmektedir. Benzer şekilde Eccles ve Gootman (2002)' da ders dışı sportif etkinliklere katılımın çocukların okula aidiyet ve bağlılığını arttırdığı sonucunu ortaya koymuştur.

Mevcut çalışmada ders dışı sportif etkinlik ile okula bağlanma arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda, çocukların ders dışı sportif etkinliklere yönelik sahip oldukları tutum arttıkça okula bağlılıklarında da artış meydana geldiği söylenebilir. Bu etkinlikler okula aidiyet kazandırmanın yanı sıra okula yönelik olumlu tutum kazandırmaktadır (Barber ve ark., 2001; Fredricks ve Eccles, 2008). Bu durum Ivaniushina ve Aleksandrov (2015)'un çalışmasında elde edilen sonuçla paralellik göstermektedir.

Ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum okula bağlılığın anlamlı yordayıcısı olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin okula bağlanma düzeylerinin ders dışı sportif etkinliklere yönelik sahip olunan tutum özelliklerinin bütün olarak okula bağlanma durumlarını anlamlı düzeyde açıkladığını göstermektedir. Öğrencilerin okula yönelik bağlılıklarını sağlamak amacıyla çocukları ders dışı sportif etkinliklere katılımını sağlamak önemlidir. Çalışmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler sunulabilir:

- ✓ Cinsiyet değişkeninin ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumun yönünü belirlemede etkili olduğu belirlenmiştir. Tutumların davranışları şekillendiren güçler olduğu düşünüldüğünde, kız öğrencilerin bu etkinliklere yönelik olumlu tutum sahip olmalarına fırsat verilmelidir.
- ✓ Okula bağlanma ile ders dışı sportif etkinlikler arasında pozitif yönlü ilişki olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin okula bağlılığını artırma ve devamlılığını sağlamada ders dışı sportif etkinliklerden faydalanılabilir.
- ✓ Ders dışı sportif etkinlik ve okul bağlanma arasında pozitif yönlü ilişki olduğu tespit edilmiştir. Okula bağlılık, ders dışı sportif etkinliklere yönelik katılım ve akademik başarı arasındaki ilişkiyi inceleyen deneysel bir çalışma kurgulanabilir.

Kaynaklar

Akgül, S. Göral, M. Demirel, M. ve Üstün, Ü.D. (2012). İlköğretim öğrencilerinin okul içi ve okullar arası sportif etkinliklere katılma nedenlerinin çeşitli değişkenler

- açısından araştırılması. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(32), 13-22.
- Barber, B. L. Eccles, J. S. ve Stone, M.R. (2001). Whatever happened to the jock, the brain, and the princess? Young adult pathways linked to adolescent activity involvement and social identity. *Journal of Adolescent Research*, 16(5), 429-455.
- Bellici, N. (2015). Ortaokul öğrencilerinde okula bağlanmanın çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 48-65.
- Büyüköztürk, Ş. (2008). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı (9.Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Cernkovich, S.A. ve Giordano, P.C. (1992). School bonding, race, and delinquency. *Criminology*, 30(2), 261-291.
- Daley, A. J. ve Leahy, J. (2003). Self-perceptions and participation in extra-curricular physical activities. *Physical Educator*, 60(2), 13.
- Eccles, J. S. ve Gootman, J. A. (2002). Community programs to promote youth development. Washington, DC: National Academy.
- Eccles, J. S. ve Barber, B. L. (1999). Student council, volunteering, basketball, or marching band: What kind of extracurricular involvement matters? *Journal of Adolescent Research*, 14(1), 10-43.
- Fahey, T. Delaney, L. ve Gannon, B. (2005). School children and sport in Ireland. Dublin: Irish Sports Council.
- Feldman, A. F. ve Matjasko, J. L. (2005). The role of school-based extracurricular activities in adolescent development: A comprehensive review and future directions. *Review of Educational Research*, 75(2), 159-210.
- Finn, J. D. (1989). Withdrawing from school. *Review of educational research*, 59(2), 117-142.
- Fredricks, J. S. ve Eccles, J. A. (2008). Participation in extracurricular activities in the middle school years: are there developmental benefits for African/American and European American youth? *Journal of Youth Adolescence*, 37(9), 1029-1043. doi: 10.1007/s10964-008-9309-4.
- Harrison, P.A. ve Narayan, G. (2003). Differences in behavior, psychological factors, and environmental factors associated with participation in school sports and other activities in adolescence. *Journal of School Health*, 73(3), 113-120.

- Hill, L. G. ve Werner, N. E. (2006). Affiliative motivation, school attachment, and aggression in school. *Psychology in the Schools*, 43(2), 231-246.
- Holland, A. ve Andre, T. (1987). Participation in extracurricular activities in secondary school: What is known, what needs to be known. *Review of Educational Research*, 57(4), 437-466.
- Ivaniushina, V. A. ve Aleksandrov, D. A. (2015) Socialization through informal education: The Extracurricular Activities of Russian Schoolchildren. *Russian Education & Society*, 57(4), 189-213.
- Karasar, N. (2005). Bilimsel araştırma yöntemi. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Knifsend, C.A. ve Graham, S. (2012). Too much of a good thing? How breadth of extracurricular participation relates to school-related affect and academic outcomes during adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 41(3), 379-389.
- Mahoney, J.L. (2000). School extracurricular activity participation as a moderator in the development of antisocial patterns. *Child Development*, 71(2), 502–506.
- McNeely, C.A., Nonnemaker, J. M. ve Blum, R. W. (2002). Promoting School Connectedness: Evidence from the National Longitudinal Study of Adolescent Health. *Journal of School Health*, 72, 4,138-146.
- Miller, D.N. Gilman, R. ve Martens, M. P. (2008). Wellness promotion in schools: Enhancing students' mental and physical health. *Psychology in the Schools*, 45(1), 5-15. doi: 10.1002/pits.20274.
- Özdemir, M. ve Kalaycı, H. (2013). Okul bağlılığı ve metaforik okul algısı üzerine bir inceleme: Çankırı ili örneği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(4).
- Özkara, A.B. (2019). Spor lisesi öğrencilerinin girişimcilik yeterliliklerinin incelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(Ek Sayı1), 1339-1347.
- Savi, F. (2011). Çocuk ve Ergenler İçin Okula Bağlanma Ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *İlköğretim Online*, 10(1), 80-90.
- Somers, C.L. ve Gizzi, T. J. (2001). Predicting adolescents' risky behavior: The influence of future orientation, school involvement and school attachment. *Adoles and Family Health*, 2, 3-11.
- Toomey, R. B. McGuire, J. K. ve Russell, S. T. (2012). Heteronormativity, schoolclimates, and perceived safety for gender nonconforming peers. *Journal of adolescence*, 35(1), 187-196.

- Villarreal, V. (2012). Characteristics and consequences of extracurricular activity participation of hispanic middle school students. (Doctoral dissertation). Retrieved from <http://proxy.kirikkale-elibrary.com/> sayfasından erişilmiştir.
- Yılmaz A. ve Güven Ö. (2018). Ders dışı sportif etkinliklere yönelik öğrenci tutum ölçeğinin psikometrik özelliklerinin incelenmesi (DSEÖTÖ). *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 15(4), 1979-1992.
- Yılmaz, A. ve Güven, Ö. (2015). Ders dışı sportif etkinliklere yönelik ebeveyn tutum ölçeği. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(2), 244-258.
- Yılmaz, A. (2018a). Parent expectations towards participation to extracurricular sport activity of high school students. *Pedagogics Psychology Medical-Biological Problems of Physical Training and Sports*, 22(4), 216-225.
- Yılmaz, A. (2018b). Ebeveynlerin beden eğitimi dersi ve ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 12(1), 48-64.
- Yılmaz, A. (2016). Lise öğrencilerinin ders dışı sportif etkinliklere katılımına yönelik ebeveyn tutum ve görüşleri. *Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Ankara.